

maskirane rakovice namreč veliko lože uidejo svojim zasledovalcem. Ta zanimljivi prikaz je za nas poučen, ker nam kaže, da povôdne rastline ne dobivajo živeža od tistega mesta, kjer so prirasle, temveč da ga morajo prejemati naravnost iz vode. In takó je tudi! Povôdne rastline vzprejemajo svoj živež iz vode skozi kožne staníce in sicer po vsem životu. V vodi je vedno toliko raztopljenih redilnih snovíj, kolikor jih potrebujejo za življenje. Vode same pa vzprejemajo te rastline le toliko, kolikor je potrebujejo za živež in za prevajanje redilnega sokú. Zató povôdne rastline tudi ne izhlapujejo vode, in umevno je, da ne vidimo torej na listji nikakih preduhov, še menj kakovih braníl ali spešíl za hlapenje. (Konec prihodnjič.)

Kolésarjeva snubitev.

Humoreska. Spisal Janko Kersnik.

I.

Vmajhnem trgu na Slovenskem, menda v Šmáriji — toda ne vémo, v katerem — imel je trgovec Rok Kobal v jedno nadstropje zidano hišo. V pritličji je bila prodajalnica, v kateri se je od žeblja do žafrana, od solí do svilenega robca dobivalo za dober denar vse, česar potrebuje navadna kmetska hiša. Za prodajalnico je bila prostorna shramba za blagó, v prvem nadstropji pa je bival Rok, ali kakor mu je navadno dejalo mlado in staro v trgu, Rok ec Kobal, sam s svojo kuharico, deklo, prodajalko Uršo, ki je bila vse to v jedni, namreč svoji osebi, prava desna roka gospodarjeva.

Rokec je štel tedaj, ko se je vršila naša povest, okolo petdeset let, bil majhne rasti, precèj rejen, toda ugibčen in mladosten, kakor bi se sukal šele okolo dobrih petintridesetih.

V trgu ga je imelo v obče vse rado, akotudi so se časih nekoliko pošalili ž njim; zakaj kakor vsak človek, imel je tudi Rokec nekaj svojstev, ki sicer niso škodovala drugim ljudem — zató mu tudi ni bil nihče sovražen — ki so bila pa vendar lahek predmet za zbadanje hudomušnih sosedov in tržanov.

Kuharico Uršo je bil prevzel še po svojih roditeljih s trgovino in hišo vred. Štela je skoro petnajst let več nego nje gospodar, vendar tudi nji še breme let ni pustilo posebnega sledú. Ves trg je védel,

da je skrbela Urša že od nekdanj za svojega gospoda, kakor za rôdnega sina, in iz tega je menda tudi izviral, da je imela od sile tehtno besedo v Rokčevi hiši. Ne da bi kdàj pozabila, da je le dekla; nikakor ne, vedno je govorila le o »našem gospodu«, kadar je imela Rokca v mislih, in se sploh védla, kakor se mora vésti pôsel. Toda bila je star pôsel v hiši, in takov ima tudi svoje posebne, ne ravno prijetne strani in lastnosti.

Ako je kupil Kobal nekaj več železa v mestu, nego je bilo ravno treba za tisti čas, takoj je imela Urša opazko pripravljeno, »ali se je nov kovač naselil v trgu.« Ako jo Rokec pripeljal nekoliko vatlov sukna menj iz mesta, nego se je zdelo nji potrebno, vprašala je, »ali se bojí, da mu je morda môlji snedó?« On pa se menda ni menil za to; vsaj razglasilo se ni, da bi se bil radi teh opazk kregal s staro svojo Uršo. Njega tovariši, s katerimi je sedel sléharn večer v krčmi in pil gotove tri čaše piva, pripovedovali so tudi, da je skrbno pazil na deveto uro; tedaj se je vračal domóv, in reklo se je, da bi stara Urša rabila često druge primere in izraze, ako bi prišel gospod pozneje domóv, nego jih je rabila v prodajalnici, kadar se je dovažalo premalo ali preveč blagá iz mesta.

Bližnjih sorodnikov Rok Kobal ni imel. Pač pa je bila še tretja oseba v hiši ali bolje, pri hiši, namreč hlapec Nejče, delavec za vse, česar nista mogla ali nista hotela opravljati gospodar in njegova oskrbnica Urša. Njega stanovanje je bilo v hlevu za hišo, ker je oskrboval čilega gospodarjevega konjiča in dve kravi. Vozil je v mesto in nazaj, spravljal blagó v shrambo, pomagal ga nalagati tujim kupovalcem in sploh opravljal vse, kar gré takemu pôslu; vender — to tudi le toliko, kolikor se je ravno njemu poljubilo. Temu Nejčetu gospodar časih ni bil sósebnó prijazen; toda Nejče je bil sorodnik Uršin — sestrin sin — in s tega stališča je imel nekoliko pravic v Rokčevi hiši. Ta možák se je védel tudi izkazovati prav koristnega. Bil je skoro v Kobalovih letih in slul daleč na okrog za velikega navihanca, dasi mu nihče ni očital nepoštenosti.

O Rokci samem pa moramo povedati še nekoliko, da ga čitatelji spoznajo do dobra. Dejali smo, da je bil jako mladosten. Zató je hodil rad na lov, kjer sicer ni nikdar kàj ustrelil, pač pa so pravili, da je nekdanj neumnega zajca, ki je počenil prédenj, pobil s kopitom svoje puške, zajedno pa kopito strl. Pozimi se je drsal na bližnjem ribniku na smučéh kakor petnajstleten deček in prav takó na lahko padal na led. Ko so ustanovili v trgu gasilno društvo, bil bi Rokec silno rad za načelnika, ali imel ni pojma o vojaški komandi; znal ni,

kaj se pravi »na desno kreni«, »na levo glej«, »stopaj«, »društvo, pozor«, in kolikor je še teh skrivnostij. Vežbal se je sicer dolgo časa, in to pod vodstvom svojega hlapca Nejčeta, ki je nekdam služil za vojaka in se kot izvršujoč član gasilnega društva skoro priučil tudi slovenski komandi. Sosedje so pravili, da sta v tistem času v mesečnih nočéh stala Rokec in Nejče na zaprtem dvorišči med hišo in hlevom in da je Nejče tam prav korporalski ravnal z gospodom svojim.

»Pozor!« »Korak!« »Stopaj!« veleval je Nejče.

Rokec je metal noge prédse, život pa držal trd kakor drenov klin; takó je stopical proti hlevnim vratom. Ko ni mogel skozi nja, ker so bila zaprta, obrnil se je in hotel zopet nazaj.

»Glej ga no!« zakričal je Nejče; »ali sem morda velel: ‚Obrni se?‘ Še jedenkrat: ‚Herstellt‘«. V tem je Nejče padel v nemško povelje. Rokec je že toliko védel, da mora zopet nazaj na prvo mesto, in se je postavil tam kakor rekrut, katerega vodijo že štirinajst dnij po pesku pred vojašnico. »Korak! Stopaj!« zakričí strogi poveljnik iz nova, in Rokec zopet butne v hlevna vrata. Sedaj si ne upa obrniti in neprestano ceptá na pragu, z nosom pa riže v duri. Hudobni Nejče si tiščí trebuh od samega smeha in neče veleti: »Stoj!«

»Osel neumni!« zakliče napósled Rokec, »reci vender, naj se obrnem, ali kar hočeš!« ter še vedno cepotá v duri.

»Stoj!« reče vender Nejče.

»Oh!« vzdihne Rokec in si hoče obrisati pót s čela.

»Sedaj je še vedno ‚pozor‘ komandirano!« zakričí Nejče, in vestni njegov učenec ga sluša ter stojí zopet kakor sveča.

Takó se je vežbal Rokec, toda vse mu ni pomagalo, da bi ga izvolili za načelnika gasilnemu društvu; prekosil ga je njega trgovski tekmeč v Šmárijji, ki je bil svoje dni vojak. Rokca vender niso mogli prezreti popolnoma, in zató so ga napravili za pobočnika. Nató si je omislil dragoceno sekirico, lepo pozlačen šlém z belim konjskim repom, in o posebnih prilikah je zajahal svojega konjiča. In srečen, silno srečen je bil, kadar je svetlo opravljen stopal med vrstami, ali pa jahal na svojem sirci poleg načelnika.

Toda v zadnjem času ga je do cela prevzelo nekaj drugega, nekaj čisto novega.

V trg so prihiteli lepega poletnega dopóldne nekateri kolésarji. Ustavili so se pred krčmo blizu Kobalove hiše, naslonili svoje vozove ali kolesa ob steno in si potem sedèč okrog mize pod košatim koštanjem brisali pot s čela, iztezali roke in noge ter jedli suh kruh.

Šele ko so bili do dobra ohlajeni, izpil je vsak kozarec piva, in potem hajdi zopet na koló! »Cink, cink, cink!« zapel je zvonček, privit na prvem kolesi, in kakor bi trenil, izginili so po prašni cesti.

Ta dan je bil neizbrisen iz Rokčevega spomina. Takšno koló se mu je neprestano sukalo po glavi. Stari Urši o tem sevéda ni zinil, tudi v krčmi je bolj sramežljivo govoril o svoji želji, sestri kdaj na takov voz, akotudi se je vedno silno oduševljen spominjal te nove iznajdbe. Jedinemu Nejčetu, čegar zasluge je vedno cenil v vojaškem svojem vežbanji in katerega je videl od ónega časa mnogo lože nego prej, razodel je svojo misel, da si kupi takšno koló in se privadi tej novi spretnosti.

Nejče je zmajal z glavo, nasmehnil se nekoliko hudomušno, toda nasprotoval ni gospodarju. »Potem bode še menj domá!« mislil si je, in to mu je bilo izvestno najljubše. In res! Nekega dné se vračata Rokec in Nejče z vozom polnim blagá iz mesta, na vrhu pa leži pristno kolesarsko koló, voz, kakeršnega si je želel naš junak.

Stara Urša je iz prva veselo vzkliknila: »Joj, joj, to pa je svete Katarine koló! To pojde v cerkev!«

»Béži, béži!« zagodrnjá Rokec.

»Gospodu pa še utegne biti — svete Katarine koló! zamrmrá« Nejče z zlobnim nasmehom in pristavi: »Kadar si polomi kostí pod njim!«

»Mólči in petrolej zváli v klet!« velí Kobal, sam pa jako varno spravi novi svoj zaklad v vežo.

Drugega dné se je vršil prvi poskus na kolesi. Nejče in drug dninar sta opirala gospodarja, jahajočega na tem novem železnem konji, in vsa trška mladež je vpila in drla za njimi. To je trajalo tri dni. Četrtega dné se je že malokdo menil za novega kolésarja; samó zvečer v krčmi so mu v obraz hvalo peli, zakaj Rokec se je že sam vozil brez podpore Nejčetovih rok, za hrbtom pa so se mu rogali in si namežikovali.

V dobrem tednu je bil Rokec na kolesi že res kàr »na konji«, in mladi fantje v trgu so živo ugibali, kje in kakó bi se dobil denar, da bi si sléharni kupil takov voziček.

»Jaz sem le radovedna, kakšno brezumnost si še omisli naš gospod!« mrmrá nekega večera stara Urša proti netjaku Nejčetu.

»Babo!« vzklikne le-tá z zlobnim naglasom. »Oženil se bode!«

»Ka — á — j? Kogá?« zakričí teta, in žlica ji pade iz rok.

»No, jaz sem le takó mislil,« pravi Nejče.

»Še tega nam treba!« vzdihne ona. »Pa morebiti ti — kàj véš o tem?«

»Jaz?«

»I, ko takó govoriš!«

»Ne, toda mislil sem, to bi bila največja brezumnost! Za naju namreč, hehe!«

»Bog nas váruj!« vzdihne Urša iz nova.

Tisto noč ni mogla spati.

Nje strah pa je bil tedaj povsem prazen; zakaj Rok Kobal, petdesetletni mladenič, ni mislil na ženitev. Ponujala se mu je bila sicer že mnogokrat, saj je bil imovit mož, v obče spoštovan, dasi takov, kakor smo ga narisali; toda ločiti se lepega samskega stanú, to mu ni prišlo na misel. Ali človek nikdar ne vé, kaj ga čaka, in le v tem oziru je bil strah stare Urše vendar nekoliko upravičen.

II.

Zakaj se gospod Rokec še ni oženil? O tem morda ugiblje marsikdo. Povejmo vzroke kár na kratko. Jediní sin svojih roditeljev in pomočnik v njih trgovini, živel je do svojega petintridesetega leta vedno pri njih. Oče mu ni hotel dati gospodarstva, mati ni želela druge gospodinje, in takó je moral ostati Rok samec. Počutil se je prav dobro pri tem. Ko so mu pa roditelji umrli, prav naglo drug za drugim, bila je zopet stara Urša, ki je prevzela máterino nalogo, in takó Rokcu ženitev zopet ni mogla prav v glavo.

Nekaj moramo še izdati: Rokec bi se bil bržkone oženil, toda izbirčen je bil, in v trgu mu ni bila nobena po volji, dalje na okrog pa jih ni poznal, in »kár takó mačka v vreči kupiti,« dejal je sam v sebi, »vender nečem.«

Kakor smo že čuli, ugajalo je to najbolj Urši in njenemu netjaku.

Bilo je poléti, nekoliko pred pasjimi dnevi, tedaj ko bežé meščani, katerim pripuščata čas in denar, iz vročega zidovja na deželo, na kmete.

V Šmárije sicer do sedaj še ni bilo nikdar nikogar, ker ni bilo pripravnih stanovanj in ker so se tržani držali gesla, da je najbolje, ako ni tujcev médnje; toda semtertjà v bližnji okolici je prebila kaka rodbina vroča dva poletna meseca, in o tej se je v trgu védelo sléharni dan, kaj počenjajo nje člani, kaj jedó, koliko imajo denarja in sploh vse, kar spravi klepetanje na dan. Bilo je torej o tem času, ko se je ustavila zgodaj dopóldne pred Kobalovo hišo mestna kočija, iz katere je zlezel debel možiček, okroglega gladko obritega lica, in naglo prisopihal v odprto prodajalnico.

»Si li še živ, Rokec? Ali me še poznaš?« zakliče gospodarju.

Ta zrè nekoliko osupel na prišleca, toda potem veselo vzklikne in mu podá roko: »Ej, Tinček, ti si! Komaj komaj sem te spoznal!«

»Kakó je kàj?« hití óni.

»Hvala Bogú, dobro, kakor vidiš! In tebi?«

»No, takó, takó!«

Govorèč stopata oba v górenjo sobo.

Tinček Zajec je bil star znanec in prijatelj Rokčev. Skupaj sta se izučila, in potem je pričel Tinček kmalu na svojo roko v oddaljenem mestu svojo trgovino, dočim je šel Rokec domóv pomagat očetu. Videla sta se malokdaj in zlasti zadnjih petnajst let nič več; godilo se je pa obema dobro.

»I, kaj je vender tebe prineslo semkaj?« pričnè Kobal dôkaj radoveden.

»Ugeni!«

»Kakó bi? Opravki, trgovski opravki vender ne?«

»Ne boj se, ljubček moj!« zasmeye se Tinček. »Škode ti ne napravim!«

»No, kaj pa je vender?«

»Vedi, prijatelj, na deželo, na kmete hočem, to se pravi, ne jaz ampak moja žena in moja hči — oh, ti še nobene ne poznaš! Moja Tonica ima že dvajset let; sevéda, ko sva se midva zadnjič srečala, bila je še otrok, pa ti je itak nisi videl. Torej na kmete hočemo za nekaj tednov.«

»I, pa semkaj — k nam — v Šmárije?« vpraša Rokec nekako začudeno.

»Nimaš li nič prostora? Oj, ti srečni človek! Hišo imaš, sob dovòlj — ti bi nas lahko spravil za nekaj dnij pod streho!«

»Hm, hm!« zamrmrá Rokec. Kakor je bil sicer uljuden in postrežen, ta prijateljeva misel mu ni hotela v glavo.

»Kaj poreče Urša?« dejal je sam v sebi. Te oblastne osebe pa slučajno ni bilo domá, da bi se mogel posvetovati ž njo, oziroma dobiti dovolitev v takó važni stvári, ki se je tikala zlasti venderle nje, gospodinje.

Toda prijatelj je znal govoriti takó lepo, da je pozabljal Rokec čimdalje bolj, da ne more odločevati sam, in ko je napósled spremil Tinčka v krčmo in sta ondu s kozarcem piva trčila na staro prijateljstvo, obetal je, da vzprejme Zajčevo rodbino za nekoliko tednov pod svojo streho.

Tinček se je vesel odpeljal, Rokčevo srce pa je bilo vedno težje, kolikor bolj se je bližal dômu.

Tega nečemo povedati, kakó umetno je Kobal domá razkrival Urši, kaj ji je namenjeno v kratkem času. Le to moramo razodeti, da vsa prijazna zvitost njegova ni opravila ničesar.

Ko je Urša zvédela, kaj je obetal nje gospod, razsrdila se je kakor obstreljena levica, in konec vsemu je bil ta, da je Rokec slovesno zatrdil, da Zajčevi ne pridejo v njega hišo.

Drugo jutro že je poslal pismo svojemu prijatelju, polno izgovorov in opravičevanj, zajedno pa obetal, da mu preskrbí za nekoliko dnij v bližnji okolici primerno letovišče. Koncem svojega pisma je vzdihnil, zadovoljen skoraj sam s seboj, zakaj domislil se je, da bi tudi njemu marsikaj ne bilo po godu, ko bi imel tujce v hiši.

Nató se je odpravil iskat obetanega letovišča in ga je srečno našel v Balantovi krčmi na Klanci, dobre pol ure od Šmárijia. Takó je skoro vse uredil, in za nekaj dnij še radoveden ni bil, ali so prišli Zajčevi ali ne.

Vroči dnevi so mu tudi branili, da bi se bil vozil na ljubem svojem kolesi; Uršin obraz pa je imel zopet navadne gubé.

III.

Ali kakó čudno se je hipoma izpremenil Rokec kakih štirinajst dnij po zadnjem dogodku! Ne na zunaj, ampak domá med svojimi stenami. Vse je videl, vse grajal, vsako mrvico prahú na mizi, vsak nepravilno postavljeni stol, vsako mrtvo muho na oknu! »Le čedno le čedno, le čedno, Urša!« veleval je od zôre do mraka.

In zakaj vse to?

Zajčevi so dospeli na Klanec, in mati in hči sta za nekoliko dnij prišli k staremu prijatelju Tinčkovemu.

»Oh, kakó imate lepo, kakó prijetno!« klicala je stara.

»Oh, tukaj bi hotela zmiraj biti!« šepetala je mlada.

»Oh, vi ste srečen človek, ko živite v tem krasnem kraju!« ponavljala je mati.

»Oh,« vzdihovala je hči, »mi pa v mestu požiramo prah, in slab zrak nas obkroža!«

Tinček je tudi posezal v govor ter blagroval Rokca, in ta stari mladenič, ki ni bil vajen takega mestnega sladkega govorjenja, vzprejemal je vse kakor suho zlató in res mislil, da je vse takó lepo in srečno pri njem, kakor trdijo óni. Začel se je pa ozirati, in videl šele

sedaj, da ima umazana tlà v sobi, da se okna ne zapirajo dobro, da je zid tù in tam okrušen, in drugega več.

»Urša, to mora biti drugače!« velel je, in sedaj se je začel pravi dirindaj po hiši.

Urša se je hotela upirati, toda poučil jo je že prvi poskus, da je vse zastonj.

»Kaj bode, kaj bode?« vzdihovala je zvečer Nejčetu.

»Baba, kaj drugega kot baba! Nisem li pravil?« rogal se je ta; »nisem li trdil, da se še oženi?«

Urše se loti skoro brezupnost.

Takó sta bila ta dva že mnogo prej, nego se je Rokec sam domislil kàj jednakega, trdno uverjena, da mu je Zajčeva Tonica glavo zmedla.

Končno sta pa vender govorila prav.

Zajčevi so prihajali mnogokrat v gostí k staremu, vedno še mlademu prijatelju, ta pa jih je vozil redno domóv na Klanec, in kadar se mu je Tonica prijazno nasmehnila, čutil se je takó srečnega kakor nikdar prej. Tovariši v krčmi so ga dražili, in takó je v njem skoro skoro pognala kalí resna misel, da bi se oženil; zajedno pa prepričanje, da ga Tonica gotovo vzame.

»Sicer bi ne bili vsi takó prijazni!« dejal si je.

Nekega popóldne sedé zopet vsi trije Zajčevi pri njem, in čudno je videti, kakó veselega lica ponuja Rokec gostom, kar vzmore njega kuhinja in klet, in kakó srditega obraza hodi Urša okrog stolov, ko menja krožnike.

»Preveč, preveč, vsega preveč!« hití Tinček; »mí te kàr plenimo!«

Ej, gospodičina Tonica, malo še vzemite! In ne pijete tudi ničesar!« govóri Rokec in pridno toči kozarce.

»Saj vidite, kakó vas slušam!« méni ona in se mu láskavo nasmehne.

»Oj, ti bi bil izvrsten mož, izvrsten soprog!« zakliče Tinček in mu veselo namežikne preko mize.

»Gotovo, gotovo!« reče mati. Tonica pa zrè prédse na prt, utopljena menda v popolnoma druge misli, nego v to, o čemer se govóri.

»Jutri pričakujemo tudi mi góstov!« povzame zopet Tinček, »in kakšnih! Na kolesi, na enem kolesi pride vsak! Haha!«

»Hej, to znam tudi jaz!« vzklikne Rokec.

»Ti?« vpije óni.

»Vi?« vzklikneta mati in hči.

»Sevéda! Sedaj sem nekoliko počival, toda vozim se na kolesi kakor le kdo!«

»Oj, to je lepo, to je krasno! To je méni po volji!« zakliče Tonica in ploskne z rokami. »Pridite jutri, oj, pridite jutri k nam! Naši gôstje vas bodo veseli!«

»Kdo pa so ti?« vpraša Rokec oprezno. Pri tem ne opazi, da Tonica skrivàj odmigne očetu. »Ej, dva trgovca znanca iz mesta!« reče óni nató.

»Dobro, dobro!« veselí se Rokec.

Ko so nocoj odhajali, niso se hoteli voziti, in Kobal jih je spremil doberšen kos pota. Prav po mestno je ponudil Tonci roko in jo takó vodil pred roditelji po trgu, ne menèč se za to, da so povsod za vsakim oknom tržani iztezali svoje vratove in šepetali zlobne opazke na uhó.

Rokcu se je vzbudila nekova junaška srčnost.

»Odločnosti je treba!« dejal si je, ko je molcé stopal poleg Tonice. In ko se mu je zdelo primerno, vprašal jo je zdajci: »Kaj ne, saj ste mi prijazni?«

Tonici se je zdel ta nagovor in še bolj šepetajoči glas Rokčev nekoliko čuden, toda zavrnila je vesela: »I, sévéda, vi ste naš dragi prijatelj!«

Več nocoj Rokec ni mogel govoriti. Ko se je poslovil vrhu hriba, od koder je tekla cesta jako strmo nizdolu proti Klancu, kjer so stanovali Zajčevi, korakal je silno zamišljen proti dômu. Ali še pred trgom je hipoma postal in govoril polglasno prédse: »Kar mora biti, mora biti! Oženim se — jutri povprašam!«

In s tem sklepom v prsih pride domóv. Tam velí Nejčetu, naj mu prej preskrbí pri Rotarjevi Neži velik šopek cvetic za jutri — Neža jih je imela na vseh oknih — potem pa naj osnaži njegovo koló, ki že tri tedne počiva v shrambi za prodajalnico.

To sta bila dva čudna ukaza, in Nejče se je trudil delj časa, da ju je spojil; toda zvršil ju je točno.

Po večerji pa, ko se je gospodar že zibal v sladkih sanjah, stikala sta Urša in Nejče v kuhinji glave, in ko bi ju bil kdo videl, ugenil bi bil takoj, da to ni kàj prida, kar se tù kuha.

Po dolgem posvetovanji se je ločil Nejče.

»Le čakajte, teta, le méne pustite, jaz opravim vse dobro. Rokec bi se jutri rad postavil, toda jaz mu napravim, da si oddahne šele pol ure pod Klancem; potem naj pa svoje koló na hrbtu nese nazaj k Balantu. Postavljal se pa ne bode jutri in se ne bode!«

»Da se mu le kaj ne pripetí!« deje Urša venderle nekoliko skrbno.
»Ne bojte se, samó švignil bode s svojim šopkom mimo Tinčkovih, kakor bi bila kuga pri njih!«
»No, ali se mu bodo smijali!«
S tem je bila zarota za nocoj dovršena.

IV.

Drugega dné je bilo pri Balantu, kjer so stanovali Zajčevi, jako živahno. Iz mesta sta že zgodaj dopóldne prikolesala dva čila mlada gospoda, in prav dobro se jima je godilo v družbi Tinčetovih. Pripovedovala sta mnogo novic, ki so prihajale kakor nalašč radovednim letoviščarjem, oddaljenim že več časa od mesta; v zameno sta tudi zvédela, kakšno je življenje na kmetih, kakó se jé in pije, kaj je drago in kaj po ceni. Jeden izmed gospodov je v jednomer sedél ali hodil poleg Tonice, in videti je bilo, da je tudi očetu in materi takó prav.

»Oh,« vzklikne Tonica hipoma, »gospoda, danes vaju čaka še posebno iznenadenje! Domačega kolésarja bodeta videla tukaj, samó ne vé m res, ali prikolesá, kaj li?«

»Kaj? — Kolésar tukaj? I, kdo je to vender? V teh hribih?« čudita se oba.

»Le potrpite!«

Toda Tonica vender pripoveduje o Rokci šaljivo in nagajivo, zajedno pa prav takó, kakor je ženska navada; v pripovedovanje vpleta nekoliko besed, ki naj bi pričale, da ta Rokec vender ni takó nekaj vsakdanjega in da se tudi ona zanimlje zánj.

Gospod, ki je sedél vedno poleg nje, vlekel je ramena kvišku in se porogljivo smehljaj; vender je bilo videti, da ga je óno Toničino zanimanje dirnilo jako neprijetno.

Potem so govorili o drugih rečéh, izprehajali se zopet, in ko so popóldne počivali pod vélikim orehom na konci hiše, tekla jim je zabava povsem gladko in veselo. Imeli so lep razgled na cesto, ki je tukaj najstrmlje padala proti dolini, v katero je stekla kakor lepa bela kača ter se izgubljala v dalji za nizkimi holmi.

Ob istem času se je Rokec domá kaj slovesno pripravljaj za izlet na Klanec k Zajčevim. Oblekel je temnomodro kolésarsko opravo, v kateri se je videl še okroglejši nego sicer, ker se mu je vse tesno prijemalo života, na glavo je del istobarveno nizko čepico, na prsi pa si je pripel dôkaj velik šopek, katerega je povila za dober denar Rotarjevà Neža. Takó je bil v dobri uri pripravljaj za odhod.

V tem je imel Nejče mnogo pôsla s kolesom. Svetilo se je v solnci, kakor da je od samega srebrá, toda še vedno je Nejče nekaj popravljajal in prirejal. Ta navihanec je poznal koló že v vseh njega delih in tudi védel, kakšna svojstva imajo taki vozovi; popravil ga je bil že nekolikokrat sam, in zató se je Rokec lahko popolnoma zanesel, kadar je Nejče pritrdil vprašanju, ali je vse v redu.

Takisto se je zgodilo tudi danes.

»Urša, ne véem, kdaj se vrnem. Z večerjo ni treba čakati!« reče Rokec na stopnicah. Starka zagodrnjá nekaj neumevnega, Kobal pa že stojí pri kolesi. Zapenja si le še rokavice.

»Vse v redu, Nejče?«

»Mislim, da je!« zavrne le-tá, in ako bi gospod Rokec ne bil takó razburjen, čudil bi se temu odgovoru, zakaj sicer je Nejče klical vse mogoče na pomoč in pričo, da je vse takó v redu, kakor le more biti.

»No, pa pojdimo!« reče trgovec zadovoljno in skoči v sedlo, dočim zapelje koló skozi vélika vrata z dvorišča na cesto.

»Cink, cink, cink!« zapôje zvonček, ko se sosedov deček hitro ne ogne s ceste; v tem pa tudi že koló izgine za ovinkom.

»Nejče, kaj si mu naredil?« vpraša Urša skoro plaho izza ogla.

»Nič, prav nič, samó pri Balantu ne ostane!« nasmehne se zviti rokovnjáč in zaprè vrata na dvorišči.

Rokec kolesá veselo, vendar pa nekako tesnega srca, po gladki cesti, ki je tukaj na lahko napeta do kakih pet minut pred Balantovo hišo, kjer pada v strm klanec, ki je ravno pri Balantu najhujši in se potem še daleč izteza nizdolu v ravnino. Tukaj je trebalo paziti na koló in oprezno ravnati z zavornico, ki se zgoraj z majhnim vodom pritiska na kolesno platišče in takó ravná koló, kakor si kolésar želi.

Dejali smo, da je bil Rokec razburjen in da mu je bilo zajedno tesno pri srci. Kaj li ne? Važno je bilo zánj, kar je namerjal. Danes se treba pokazati gospodičini Tonici v najlepšem svitu, in potem ni dvojbe, da ga rada vzame.

V teh globokih mislih iz prva pozabi, da je že privozil do klanca, in koló začnè silno hiteti naprej. Zapazivši to, dvigne noge raz stopali, in jih iztegne prédse kakor vajeni kolésarji na vožnji nizdolu, ko jih že strmina sama goni naprej. Zajedno prime za vòd ob zavornici in pritisne.

Ali strah in groza! Zavornica ne prime platišča, in koló hití neznano hitro po klanci. Rokec prebledí in ves preplašen zaman poskuša ujeti stopali z nogami. Takoj spozná véliko nevarnost.

»Ubijem se, če kam priletim!« vzdihne in pritisne vòd iz nova, da bi skoro izgubil ravnotežje. Toda zastonj! Zavornica ne gré na platišče.

V tem se vozi ubogi snubáč vedno hitreje. Godí se mu kakor vozniku, ki na železnici vozi parni stroj, in kateremu le-tá hipoma odpové. Smrt, pogubljenje vidi pred seboj. In četudi ne to? Tam blizu, pol kilometra pred njim, ali bolje pod njim, beli se stena Balantove hiše izza zelenja; oj, tam ga sedaj pričakujejo, tam ga bodo videli, kakó smukne mimo njih, in oh, strah in groza: tam se pričinja najhujši klanec! Ustaviti se ni mogoče, in ako pade in se zadene ob steno, tedaj mu je smrt skoro gotova! In tam dalje dôli — nikjer postanka, nikjer do globoke ravnine! Akotudi srečno dospè tjà dôli, kdaj privleče voz nazaj v ta breg; gôri kolesati ni môči, potem pa še ta smeh, te šale! In še dva tuja kolésarja sta tukaj!

Vse to šumí in vrší po Rokčevi glavi, vender moramo rêči na njega čast, da ne izgubí niti telesnega ravnotežja niti — pameti.

»Kje je kàj mehkega?« vzdihne, ko je že dobrih sto korakov pred Balantom; družba pod vrhom ga je ugledala in strahoma zapazila, kakó divje se vozi.

»Je li zblaznel?« zakličeta mlada gospoda kolésarja, in vsi skočijo kvišku.

V tem je pa tudi Rokec, ki sedaj ni mislil nì na družbo, nì na smeh, ampak samó na nevarnost in na »kàj mehkega«, kamor bi bilo môči zavoziti — v tem je ugledal v predoru med družbo in hišo, tam zadi na Balantovem dvorišči nekaj visokega, temnorjavega. Brezupnega in upajočega srca je ljuto zasukal ročico na kolesi, šinil kakor strela mimo prestrašene družbe na dvorišče, naravnost proti ónemu temnorjavemu kupu — Balantovemu gnojišču. Koló se zarije v kùp, ubogi Rokec pa zletí, dvakrat se preobrnivši v zraku, preko kupa, kakor bi ga ustrelil iz topa, in potem začujejo prestrašeni gledalci le glasen in čapatoč »štrbonk«!

Rokec je padel z glavo naprej v globoko gnojničino jamo.

Kravji pastir je prvi pri njem in ga postavi na suho. Siromak se stresa in sopiha, v levici pa drží nekaj čudnega, razmršenega, s česar kapljajo sveži sledovi te neprostovoljne kopelji.

Vse vprek kričí, in nihče ne more več zadržavati smeha. Umevno je, da so vsi hodili v precejšnjem polkrogu okrog nesrečneža.

»I, kaj pa imate v roki?« vpraša Tonica, držèč žepni robec pred nos.

»To je, to je za — vas, gospodičina!« deje Rokec in molí Rotarjeve Neže šopek prédse.

»No, lepa hvala!« zavrne ona.

»Gospod, vi ste nesramni!« zakliče kolésar, ki ves dan ni izpustil Tonice.

»Kdo pa ste vi?« vpraša Kobal jezno.

»To je moj ženin!« zavrne Tonica jezično.

Rokec bi bil v tem najrajši iz nova padel v gnojnico.

Daljšega razgovora ni bilo, zakaj naš junak je izginil s kravjim pastirjem na Balantov pòd, in družba pod orehom, ki ni mogla iz tihega smeha, videla je le, kakó je pastir škaforma nosil vodo v tiho shrambo, kjer si je poiskal Kobal svoje zavetje.

Odtod ga ni bilo na dan; v pozni nôči šele se je peljal na Balantovem vozu domóv, ves opravljen v krčmarjevo deloma hodno obleko. Poleg sebe je imel nesrečno koló in debelo culo, ki je še vedno pričala o njega nezgodi.

Kaj naj še povém?

Da je hudobnega Nejčeta še tisti večer zadela zaslužena kazen.

Domóv prišedši, preiskal je Kobal kolesno zavornico in našel žebelj, katerega je očito zlà roka zateknila pod peró, ki drží zavornico; zató je ni bilo móči pritisniti na platišče.

Kdo drugi bi bil to storil kakor Nejče? Tisti večer še je moral iz hiše. Da ni morala Urša za njim, prihajalo je le odtod, ker Rokec o nje sokrivdi ni bil prepričan in ker je je bil prenavajen.

»Je li naš junak še vedno — samec?« vpraša menda kdo ali katera.

Vedno še, in sedaj trdi celó večkrat nego prej, »da je bolje, ako ostane človek — takó.«

Studenec bistri, tēci . . .

Studenec bistri, tēci,
Poživljaj veli cvet,
Usèhnil je pred solncem
Ravnine pisan svet.

A tudi ti iz srca,
Le tēci, rdeči vir,
Poživljaj upe vele,
Privabi v prsi mir.

Življenja suša upe
Dobila je v oblast;
Le tēci, pesmij vrelec,
Oživi novo rast!

y.

